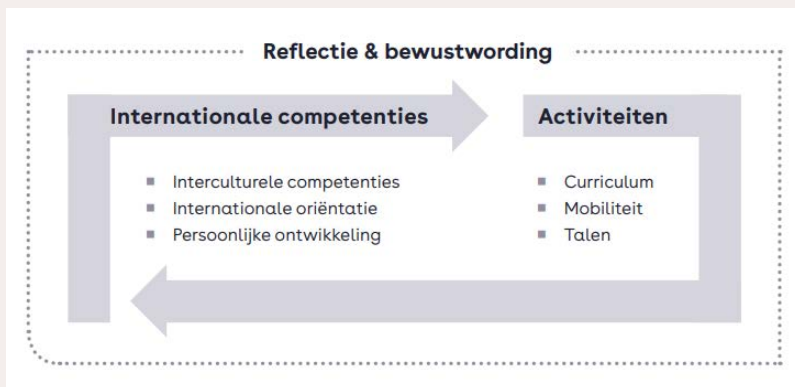

Fysieke studentenmobiliteit en Internationalisation at Home voor de Nederlandse student in het ho

Figuur 1. Conceptueel model internationalisering in:
Internationalisering in Beeld, 2018.

16 augustus 2021

Inhoudsopgave

De meerwaarde van internationalisering voor studenten in het Nederlandse hoger onderwijs	3
Het doel van deze studie	3
Onderzoeksvragen	3
Theoretisch kader	4
Methodologie	4
Resultaten	5
Fysieke studentenmobiliteit	5
Interculturele competenties	5
Internationale oriëntatie	6
Persoonlijke ontwikkeling	6
Randvoorwaarden	6
Internationalisation at Home	8
Interculturele competenties	8
Internationale oriëntatie	8
Persoonlijke ontwikkeling	9
Randvoorwaarden	9
Conclusie	11
Aanbevelingen	11
Zet in op docentontwikkeling	11
Integreer internationalisering in het curriculum	11
Laat IaH en FSM elkaar ondersteunen	11
Literatuur	12

De meerwaarde van internationalisering voor studenten in het Nederlandse hoger onderwijs

Het doel van deze studie

Volgens de Vereniging van Hogescholen (VH) en de Vereniging van Universiteiten (VSNU) moet het hoger onderwijs (ho) studenten uitrusten met internationale competenties, die hen voorbereiden op zowel de internationale samenleving als de arbeidsmarkt (VH, & VSNU, 2018).

Uit de agenda van het Skills Platform van OCW weten we dat er in 2016 behoefte was aan kennis over de manier waarop studenten internationale competenties ontwikkelen. We weten ook dat er in de tussentijd relevant onderzoek is gedaan in dit kader. Hoewel de economische maatschappelijke meerwaarde van internationalisering vaak besproken worden is het onduidelijk hoe internationalisering een meerwaarde vormt voor de Nederlandse student.

Het doel van deze studie is om een inventarisatie te maken van studies, publicaties en onderzoeken die de afgelopen jaren over dit onderwerp zijn verschenen. Voor deze desk studie richtten we ons in eerste instantie op onderzoek dat in de Nederlandse context heeft plaatsgevonden en betrekking heeft op het hoger onderwijs.

We brengen in kaart wat er, op basis van onderzoek in de afgelopen 10 jaar, geconcludeerd is over de meerwaarde van twee internationaliseringsvormen: Internationalisation at Home (IaH) en fysieke studentenmobiliteit (FSM). We beschrijven relevante bevindingen op het gebied van de meerwaarde en randvoorwaarden van deze twee internationaliseringsvormen en onderzoeken hoe deze vormen van internationalisering zich tot elkaar verhouden.

De uiteindelijke selectie van relevante onderzoeksresultaten wordt in dit rapport gebruikt voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Op basis van onze analyse doen we aanbevelingen voor instellings- en overheidsbeleid. En geven we aan welk (vervolg)onderzoek nodig is. Onderzoeks- en beleidsvragen die nog open staan kunnen mogelijk worden opgenomen in de OCW Onderzoeksagenda internationalisering 2021.

Onderzoeksvragen

Het doel van deze studie is het in kaart brengen van de meerwaarde van internationalisering voor studenten in het Nederlandse hoger onderwijs. De studie beperkt zich tot twee internationaliseringsactiviteiten: Internationalisation at Home (IaH) en fysieke studentenmobiliteit (FSM). Dit rapport geeft hiermee een overzicht van wat er bekend is over:

1. Leeropbrengsten van IaH en fysieke studentenmobiliteit voor de student in het Nederlandse onderwijssysteem;
2. Relevante randvoorwaarden waaraan instellingen moeten voldoen om de internationaliseringsactiviteiten effectief te laten zijn;
3. Professionele vaardigheden die docenten mogelijk nodig hebben om de ontwikkeling van internationale competenties van studenten te begeleiden.

Theoretisch kader

In deze studie definiëren we 'internationalisering' als het geheel van activiteiten binnen het formele onderwijs waarin de internationale context een rol speelt. Internationalisering kent voor studenten twee belangrijke vormen: fysieke studentenmobiliteit (FSM) en Internationalisation at Home (IaH). Onder fysieke studentenmobiliteit verstaan we alle activiteiten waaraan studenten deel kunnen nemen buiten de landsgrenzen. Onder Internationalisation at Home verstaan we dus alle internationaliseringsactiviteiten waaraan de student kan deelnemen in eigen land.

Sommige vormen van IaH, waaronder virtuele internationale projecten, zijn meer in de belangstelling komen te staan door de COVID uitbraak en de reisbeperkingen die hiermee gepaard zijn gegaan. Ook voor de uitbraak werd IaH beschreven als een vorm van internationalisering met veel mogelijkheden. Zo zouden IaH activiteiten toegankelijker zijn, bijvoorbeeld voor studenten die niet de financiële middelen hebben om te studeren in het buitenland of die verantwoordelijkheden hebben thuis.

Er lijkt echter nog weinig bekend over hoe de leeropbrengsten van IaH zich verhouden tot de leeropbrengsten van FSM. Zijn de twee internationaliseringsvormen elkaars alternatieven en/of zijn ze complementair aan elkaar? Aan welke randvoorwaarden moet een IaH of FSM ervaring, bovendien, voldoen om een (zo groot mogelijke) leeropbrengst te hebben? Wat is hierin de rol van de overheid, instelling, docent en student? In deze studie hopen wij meer inzicht te krijgen in de manier waarop IaH en FSM zich tot elkaar verhouden, in het kader van onder andere leeropbrengsten en randvoorwaarden.

Methodologie

Voor deze studie hebben we gebruik gemaakt van wetenschappelijke literatuur, gepubliceerd in de afgelopen 10 jaar. We hebben deze geïdentificeerd met behulp van de zoekmachines Google Search, ERIC en WebOfScience. We gebruikten combinaties van termen als Internationalisering, hoger onderwijs en opbrengsten/resultaten/effecten/impact. Daarbij zochten we specifiek naar onderzoeken die zijn gedaan in de Nederlandse context.

Naast de identificatie via zoekmachines hebben we gebruik gemaakt van een inventarisatie van lopend en recent afgerond onderzoek van Nederlandse bodem naar internationalisering in het ho en mbo dat in een eerdere studie plaatsvond (Kommers et al., 2020).

Vervolgens hebben we getoetst of de verzamelde literatuur betrekking heeft op:

1. De Nederlandse context
2. Nederlandse studenten
3. Competentieontwikkeling van studenten
4. Professionalisering van docenten
5. IaH
6. FSM

Criteria 1, 2 gelden hierbij als vereist. Daarnaast moet literatuur betrekking hebben op punt 3 of 4 in combinatie met ten minste één internationaliseringsactiviteit (5 en/of 6).

Resultaten

Voor het beschrijven van de resultaten van deze studie baseren we op de structuur zoals gepresenteerd in het Nuffic Internationale Competentiemodel: we bespreken de resultaten aan de hand van de categorieën 'interculturele competenties', 'internationale oriëntatie' en 'persoonlijke ontwikkeling'. Als laatste behandelen we de randvoorwaarden. Dit doen we voor zowel fysieke studenten mobiliteit als Internationalisation at Home.

Fysieke studentenmobiliteit

Kort samengevat ligt de meerwaarde van fysieke mobiliteit vooral op het gebied van het verwerven van interculturele competenties, het bevorderen van (internationale) baankansen door internationale oriëntatie, en het bevorderen van persoonlijke ontwikkeling. Daarnaast blijkt dat het volgen van een programma in het buitenland alleen, niet vanzelfsprekend leidt tot leeropbrengsten bij de student. Er is een aantal randvoorwaarden waaraan voldaan moet worden.

Interculturele competenties

Een groot deel van de onderzoeken bespreekt het effect van FSM op de ontwikkeling van interculturele competenties. Deze studies laten zien dat er geen eenduidige conclusie te trekken is over het effect van FSM op de ontwikkeling van internationale competenties bij de Nederlandse student.

Sommige studies laten zien dat studenten in bepaalde mate interculturele competenties ontwikkelen door hun deelname aan een buitenlandervaring. Zo is, naar eigen zeggen, driekwart of meer van de studenten door hun verblijf in het buitenland (Van den Hoven, 2013):

- zelfredzamer;
- bewuster van eigen mogelijkheden en beperkingen;
- flexibeler;
- wijzer over de cultuur, de waarden en de normen van het land waar zij geweest zijn;
- meer begripvol ten opzichte van (het omgaan met) andere culturen;
- communicatief vaardiger;
- beter in staat van perspectief te wisselen en zich te verplaatsen in een ander.

Daarnaast blijkt dat studeren in het buitenland tot een gevoel van ongemak kan leiden bij de student. Met de juiste begeleiding ontwikkelen ook studenten die zich ongemakkelijk voelen internationale competenties tijdens de buitenlandervaring (Chwialkowska, 2020). Hierbij is het wel belangrijk dat studenten 'out of the comfort zone' zijn en hierin de juiste ondersteuning krijgen.

Ook blijkt dat studenten zich na een buitenlandervaring vaak competentier voelen in het omgaan met mensen met verschillende culturele achtergronden (De Korte et al., 2018 & Van den Hoven & Walenkamp, 2013).

Andere studies laten geen verschil zien in de ervaren ontwikkeling van interculturele competenties tussen studenten die wel en niet in het buitenland hebben gestudeerd (Van der Poel, 2020). Mogelijke verklaringen hiervoor zijn:

- Dat studenten die naar het buitenland gaan mogelijk al in bepaalde mate interculturele competenties ontwikkelen of verder ontwikkelen. Dit zou betekenen dat andere factoren dan

de FSM verklaren dat studenten die naar het buitenland zijn geweest meer intercultureel competent zijn (Scheltinga et al., 2017).

- Dat FSM in sommige gevallen een positief effect heeft op de ontwikkeling van interculturele competenties maar alleen onder bepaalde voorwaarden. Zoals naar voren komt uit het onderzoek van Chwialkowska (2020) is het, bijvoorbeeld, essentieel dat studenten worden begeleid en een goede mentor hebben. Met deze begeleiding kunnen studenten hun ervaringen in het buitenland gebruiken om interculturele competenties (verder) te ontwikkelen.

Internationale oriëntatie

In een ander deel van de studies wordt het effect van FSM op de (toekomstige) carrière van studenten geanalyseerd. Ook hier is het effect van FSM niet eenduidig:

- Aan de ene kant laten studies zien dat internationale ervaringen een voordeel zijn bij het zoeken naar een baan (Van Mol et al., 2020 & CHEPS, 2020 & Humburg et al., 2013). Dit positieve effect van FSM op baankansen is vooral het geval bij internationale bedrijven (CHEPS, 2020). Ook blijkt dat studenten met een hoge 'culturele intelligentie' die een studieonderdeel in het buitenland hebben gevolgd geschikter worden geacht voor een internationaal georiënteerde baan (Peng et al., 2015).
- Tegelijkertijd laat onderzoek zien dat het effect verdwijnt als er wordt gecorrigeerd voor het feit dat studenten die naar het buitenland gaan verschillen van studenten die niet gaan. Dit betekent dat (een deel van) het effect van FSM op kansen op de arbeidsmarkt wordt verklaard door eigenschappen van de studenten die een buitenland ervaring opdoen – en niet altijd door de buitenlandervaring zelf (Van Mol et al., 2020). In onderzoek naar het effect van buitenlandervaring op arbeidsmarkt uitkomsten is het dus essentieel om voldoende aandacht te besteden aan de achtergrond variabelen die het effect wellicht verklaren.

Persoonlijke ontwikkeling

In een klein deel van de studies wordt het effect van FSM op de persoonlijke ontwikkeling van studenten bekeken. Hieruit blijkt dat studeren in het buitenland op verschillende manieren bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling van studenten.

- Studenten voelen zich na een buitenland ervaring zelfstandiger (De Korte et al., 2018) en zelfredzamer (Okken et al., 2019).
- Daarbij wordt de talenkennis van studenten vergroot (De Korte et al., 2018). Dit effect is vooral zichtbaar in het kader van de Engelse taal.
- Tijdens de studie in het buitenland nemen gevoelens van ongemak (discomfort) toe (Chwialkowska, 2020). Het ongemak, in combinatie met goede begeleiding maakt studenten beter in staat met gevoelens van discomfort om te gaan. Dit effect is vooral zichtbaar als er strategieën worden toegepast die studenten aanmoedigen om zo veel mogelijk in de onbekende cultuur 'ondergedompeld' te worden: gemixte huisvesting, cross-culturele samenwerkingen, en studenten aanmoedigen om deel te nemen aan de lokale gemeenschap.

Randvoorwaarden

Hoewel uit de studies blijkt wat mogelijke effecten zijn van FSM op de ontwikkeling van internationale competenties blijkt dit effect niet vanzelfsprekend. In een groot aantal studies

worden de randvoorwaarden waaraan de buitenlandervaring moet voldoen besproken. In wat volgt bespreken we de belangrijkste randvoorwaarden waaraan een buitenlandervaring moet voldoen om aan de competentieontwikkeling van studenten bij te dragen.

- Instellingen moeten zich focussen op het proces en niet de uitkomst (Keizer-Remmers, 2017).
- Studenten moeten gestimuleerd worden om samen te werken en te leven in cultureel diverse groepen (bijvoorbeeld door het delen van woonruimte of lokale participatie (Chwialkowska, 2020).
- Reflectie op de ervaring is essentieel (Van der Poel, 2020). Studenten moeten bijvoorbeeld aangezet worden om te reflecteren op hun ervaringen in zowel de voorbereiding als de afsluiting van hun buitenlandervaring. De instelling speelt hierbij een cruciale rol.
- Supervisie van studenten in het buitenland kan ook door middel van videobellen. Voor studenten die hun thesis schreven in het buitenland zorgde online gesprekken met hun begeleider voor een significant betere ervaring (Könings et al., 2015).
- Hoe groter de culturele afstand van het land hoe beter voor de ontwikkeling van interculturele competenties (Boonen, 2019).
- Kortom, er is noodzaak van een goede voorbereiding vooraf, begeleiding tijdens (De Korte et al., 2018) en reflectie na afloop van studenten hun tijd in het buitenland (Scheltinga et al., 2017).

Internationalisation at Home

Kort samengevat concluderen we dat de meerwaarde van IaH met name ligt in de (verdere) ontwikkeling van internationale competenties bij de student. Besproken leeropbrengsten vallen binnen alle categorieën die genoemd worden in het Internationale competentiemodel als gepresenteerd door Nuffic (2018), bijvoorbeeld: samenwerken in internationale teams (interculturele competenties), aanpassingsvermogen en reflectief vermogen (persoonlijke ontwikkeling) en het in internationaal en cultureel perspectief kunnen plaatsen van het vakgebied (internationale oriëntatie). Ook voor IaH geldt dat deelname alleen niet leidt tot de (verdere) ontwikkeling van internationale competenties bij de student. Het is belangrijk om leeropbrengsten af te stemmen op de individuele behoeften van de student. De nadruk op het proces en niet alleen het 'product' is essentieel. Een goede samenwerking met studenten met verschillende culturele achtergronden en de begeleiding van de docent zijn belangrijke randvoorwaarden.

In Nederland is de afgelopen jaren ook een aantal onderzoeken gedaan naar Internationalisation at Home (IaH). In wat volgt beschrijven we de verschillende studies kort aan de hand van het Internationale Competentiemodel van Nuffic. In dit model worden internationale competenties verdeeld in drie categorieën, namelijk: Interculturele competenties, internationale oriëntatie en persoonlijke ontwikkeling.

Interculturele competenties

In het grootste deel van de bestudeerde literatuur worden de leeropbrengsten van IaH besproken in het kader van interculturele competenties.

- Zo blijkt uit *Intercultural group work in higher education* (Poort et al., 2019) dat *Intercultural group work (IGW)* een waardevol instrument is voor studenten om interculturele competenties te ontwikkelen. Studenten leren, bijvoorbeeld, samen te werken met personen met verschillende culturele en onderwijskundige achtergronden. Met de kritische kanttekening dat de binnen IGW's bestaande verschillende communicatiestijlen, aanpakken en perspectieven (aangezien er personen van verschillende culturele en onderwijskundige achtergronden deelnemen) worden aangedragen als mogelijk positieve én negatieve factoren: wat voor de ene student een obstakel is, kan door de ander als kans worden beschouwd. In de studie wordt benadrukt dat opbrengsten en bijkomstigheden niet simpelweg in kosten of baten kunnen worden uitgedrukt.
- Bovendien blijkt uit de studie *Developing intercultural competence through collaborative learning in international higher education* (De Hei et al., 2019) dat interesse in het werken in een groep van personen met verschillende culturele achtergronden bijdraagt aan leeropbrengsten in interculturele competenties. Hoe hoger de kwaliteit van de interactie wordt ervaren, hoe gemotiveerder studenten zijn om zich toe te wijden en hoe enthousiaster ze zijn over diversiteit.

Internationale oriëntatie

In een klein deel van de bestudeerde literatuur worden de leeropbrengsten van IaH besproken in het kader van internationale oriëntatie. Veel van deze artikelen en hoofdstukken hebben betrekking op specifieke casuïstiek, zoals internationaal groepswork en activiteiten die op de instellingen worden ingericht binnen een bepaald thema:

- Volgens de studie 'Going Glocal': A qualitative and quantitative analysis of global citizenship education at a Dutch liberal arts and sciences colleges (Sklad et al., 2015) ontwikkelen studenten door deelname aan deze IaH activiteit een (meer) open houding tegenover culturele verschillen en een beter begrip van andere samenlevingen en sociale perspectieven. Daarnaast zijn ze in staat om mondiale rechtvaardigheidsproblemen kritisch te beoordelen, en ontwikkelen ze een diepgaander inzicht in de wisselwerking tussen het lokale en het mondiale niveau van sociale praktijken.
- IGW stelt studenten in staat om aan hun interculturele vaardigheden te werken en helpt studenten ook om hun eigen internationale perspectief en oriëntatie te ontwikkelen (Poort et al., 2019).

Persoonlijke ontwikkeling

Uit een deel van de literatuur blijkt dat IaH activiteiten bijdragen aan de ontwikkeling van internationale competenties op het gebied van de persoonlijke ontwikkeling van studenten. Zo constateren we, bijvoorbeeld, het volgende:

- Uit Intercultural group work in higher education blijkt dat studenten zichzelf ontwikkelen op persoonlijk en professioneel vlak, door deelname aan IGW (Poort et al., 2019).
- Uit Educating universal professionals or global physicians? A multi-centre study of international medical programmes design (Brouwer et al., 2019) blijkt dat de ontwikkeling van bepaalde internationale competenties belangrijk is voor specifieke vakgebieden. Zo is de internationale competentie 'aanpassingsvermogen' volgens de studie de belangrijkste internationale competentie om (verder) te ontwikkelen voor medicijnstudenten. Daarin is het antwoord op de vraag wat het precies betekent om te kunnen functioneren als medicus lang niet altijd eenduidig: worden medicijnstudenten opgeleid tot zogenaamde 'universal professionals' of 'global physicians'? Oftewel: leiden we studenten op om flexibel te zijn in zoveel mogelijk contexten of om in verschillende contexten vakbekwaam te zijn? En: wat betekent dit voor de ontwikkeling van relevante competenties?

Randvoorwaarden

Hoewel uit de studies blijkt wat mogelijke effecten zijn van IaH op de ontwikkeling van internationale competenties blijkt dit effect niet vanzelfsprekend. In een klein deel van de studies worden de randvoorwaarden waaraan de internationale ervaring moet voldoen besproken. Hieruit blijkt het volgende:

- Het is belangrijk dat IaH context-specifiek is en dat het curriculum afgestemd wordt op leerdoelen en gewenste leeropbrengsten (Haines & Dijk, 2016).
- Interculturele samenwerking gebeurt niet vanzelf: het is noodzakelijk dat het doel en de bijbehorende leeropbrengst(en) duidelijk zijn, dat studenten hierop worden voorbereid, worden begeleid en dat er wordt geëvalueerd. Het is belangrijk dat er gebruik gemaakt wordt van diversiteit in de groep. Ook is het belangrijk dat docenten tijd besteden aan interculturele competentie ontwikkeling en interculturele communicatie/samenwerking. Daarnaast is het belangrijk dat ze dit integreren in de evaluaties. Op deze manier heeft de student niet het gevoel dat de tijd die hij/zij hieraan besteedt niet ten koste gaat van de kwaliteit van het eindproduct (Poort et al., 2019).

- De begeleiding van docenten moet gericht zijn op het proces, niet alleen het product. Docenten zelf staan model voor intercultureel competent gedrag. Het is daarom noodzakelijk dat zij relevante scholing en/of training volgen. Het is belangrijk om te onderzoeken wat de leeropbrengst voor de docent zelf is (De Hei et al., 2019).
- Docenten hebben een belangrijke voorbeeldrol (Poort et al., 2019).
- Onderzoekers constateren bovendien een grote kloof tussen de institutionele strategie en de bewustwording van docenten. één vocabulaire of één universiteit breed gedragen strategie voor de ontwikkeling van interculturele competenties bij studenten ontbreekt en is nodig (Gregersen-Hermans, 2016).

Daarbij een aantal interessante observaties, in het kader van de arbeidsmarkt:

- Ondanks beleid (-retoriek) houdt slechts een minderheid van werkgevers rekening met internationale ervaring in werving & selectie (Van Mol, 2017).
- Zowel alumni als werkgevers vinden internationale competenties belangrijk, maar door de werkgevers wordt er aan de ontwikkeling van deze competenties weinig gedaan (Walenkamp et al., 2014).

Een aantal competenties dat in deze studie wordt besproken kan geduid worden als leeropbrengst én randvoorwaarde:

- Zo schrijft Haines in zijn *Translating language policy into practice: Language and culture policy at a Dutch university* (Haines & Dijk, 2016) dat onderwijs geven in kleine groepen een specifiek soort educatieve en communicatieve gebeurtenis is. Studenten hebben er taal- en interculturele vaardigheden voor nodig die mogelijk verschillen van de vaardigheden die van pas komen in een traditionele collegezaal.
- Daarnaast wordt een reflexieve houding, een internationale competentie in de categorie 'persoonlijke ontwikkeling', in de verzameling Negen onderzoeken over interculturaliteit en de docentenopleidingen van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten (AHK, 2010) genoemd als basishouding voor het kunnen denken en handelen in een interculturele context.
- Volgens de studie *Developing intercultural competence through collaborative learning in international higher education*, (De Hei et al., 2019) staat de ervaren ontwikkeling van competenties in interculturele communicatie in directe relatie tot de mate waarin studenten ervaren dat er een gelijke verdeling is in groepswork binnen collaboratief leren, oftewel: 'Group Learning Activities' (GLA). Interesse in het werken in een groep van personen met verschillende culturele achtergronden draagt bij aan leeropbrengsten in interculturele competenties.
- Hoe hoger de kwaliteit van de interactie wordt ervaren, hoe gemotiveerder studenten zijn om zich toe te wijden en hoe enthousiaster ze zijn voor diversiteit. Interesse in het werken in een groep van personen met verschillende culturele achtergronden draagt bij aan leeropbrengsten in termen van interculturele competenties (De Hei et al., 2019).

Conclusie

FSM en IaH worden soms gepresenteerd als vervanging van elkaar. Een student gaat of naar het buitenland, of blijft thuis en doet internationaliseringservaring op in de thuisomgeving. Hoewel IaH inderdaad een alternatief kan zijn voor FSM vullen deze twee vormen elkaar ook juist aan (Nuffic, 2014). De combinatie van internationaliseringsactiviteiten in het buitenland en in de thuisomgevingen, geeft studenten een compleet beeld van de manieren waarop internationalisering van toepassing is in de studie en het toekomstige werkveld van studenten. Zo kunnen studenten die een semester naar het buitenland gaan worden voorbereid door @home activiteiten. Ook kunnen deze studenten bij terugkomst hun internationale ervaring gebruiken om @home met hun medestudenten internationale vraagstukken uitwerken. Studenten die niet naar het buitenland gaan kunnen door de internationale studenten op de campus internationale ervaring opdoen. Een voorbeeld hiervan is de International Classroom waarbij internationale en Nederlandse studenten samenwerken.

Aanbevelingen

Zet in op docentontwikkeling

Deze studie laat zien dat een buitenlandervaring bijdraagt aan de ontwikkeling van internationale oriëntatie van studenten maar alleen als zij hierin goed begeleid worden vóór, tijdens en na de buitenlandervaring. Dit betekent dat docenten en begeleiders internationale competenties moeten ontwikkelen om studenten optimaal te ondersteunen in hun leerproces. Zij hebben daar op hun beurt training en scholing voor nodig.

Integreer internationalisering in het curriculum

Het is belangrijk om internationalisering op verschillende manieren in het te integreren, om zo studenten optimaal te laten profiteren van de internationale ervaring. Het ontwikkelen van internationale ervaringen of competenties moet onderdeel zijn van de algemene doelstellingen van de instelling en een algemeen onderdeel zijn van het lesprogramma. Het is belangrijk dat er gebruik wordt gemaakt van één vocabulaire of instellings-brede strategie.

Laat IaH en FSM elkaar ondersteunen

Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat de twee vormen elkaar ondersteunen. Uit de meeste studies naar FSM blijkt dat onderwijskundige ondersteuning essentieel is om te zorgen dat de buitenlandervaring een meerwaarde heeft voor de student. IaH zou mede deze belangrijke rol kunnen vervullen. Kortom, door de grens tussen FSM and IaH te vervagen kunnen deze twee vormen elkaar versterken en ondersteunen. IaH activiteiten kunnen, bijvoorbeeld, worden ingezet om studenten die naar het buitenland gaan voor te bereiden op een internationale ervaring die inhoudelijk aansluit op hun lesprogramma en toekomstige werkveld. Studenten die net terug zijn van hun buitenland ervaring kunnen een verantwoordelijkheid toebedeeld krijgen om hun medestudenten te informeren over hun opgedane internationale perspectieven.

Literatuur

- Amsterdamse Hogeschool voor de kunsten (AHK). (2010). Divers. Negen onderzoeken over interculturaliteit en de docentenopleidingen van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Amsterdam: Auteur.
- Boonen, J. (2019). The development of intercultural competencies during a stay abroad: Does cultural distance matter? In R. M. O. Pritchard (Red.), *The three Cs of higher education: Competition, collaboration and complementarity* (pp. 185- 201). Budapest: Central European University Press.
- Brouwer, E., Driessen, E., Hidayah Mamat, N., DeviNadarajah, V., Somodi, K., & Frambach, J. (2019). Educating universal professionals or global physicians? A multi-centre study of international medical programmes design. *Medical Teacher*, 42(2). Doi: 10.1080/0142159X.2019.1676885
- Chwialkowska, A. (2020). Maximizing cross-cultural Learning From exchange study broad Programs: Transformative learning theory. *Journal of Studies in International Education*, 1(20). Doi: 10.1177/1028315320906163
- Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS). (2020). *Onderwijskeuzes en employability: Buitenlandervaring, bestuurservaring en excellentieonderwijs in de werving door werkgevers*. Twente: Universiteit Twente.
- De Hei, M., Tabacaru, C., Sjoer, E., Rippe, R., & Walenkamp, J. (2020). Developing intercultural competence through collaborative learning in international higher education. *Journal of Studies in International Education*, 24(2). Doi: 10.1177/1028315319826226
- De Korte, K., Van den Broek, A., & Ramakers, C. (2018). *De impact van Erasmus+: Een kwalitatief onderzoek naar buitenlandervaringen Erasmus+ van studenten en stafleden*. Nijmegen: ResearchNed.
- De Wit, H., Hunter F., Coelen, R. (2015). H. de Wit (Red.), *Internationalisation of higher education in Europe: Future directions*. In *Internationalisation of Higher Education* (pp. 273-287). Brussel: Europees Parlement.
- Gregersen-Hermans, J. W. M. (2016). *The impact of an international university environment on students' intercultural competence development* (Dissertatie, Università Cattolica del Sacro Cuore, Milaan.). Doi: 10.13140/RG.2.2.27036.28800
- Haines, K., & Dijk, A. (2016). Translating language policy into practice: Language and culture policy at a Dutch university. *CercleS*, 6(2). Doi: 10.1515/cercles-2016-0018
- Humburg, M., Van der Velden, R., & Verhagen, A. (2013). *The employability of higher education graduates: The employers' perspective*. Maastricht: Research Centre for Education and the Labour Market.
- Keizer-Remmers, A. (2017). *Underneath the surface of cosmopolitanism: In search of cosmopolitanism in Higher Education*. Delft: Eburon Publishers.
- Könings, K., Gerken, M., Giesbers, B., & Rienties, B. (2015). Improving supervision for students at a distance: Videoconferencing for group meetings. *Innovations in Education and Teaching International*, 53(4). Doi: 10.1080/14703297.2015.1004098
- Kommers, S., Hobbes, H., & Van Gaalen, A. (2020). *Meerwaarde van internationalisering in het mbo en ho: Een inventarisatie van onderzoek en kansen voor de toekomst*. Den Haag: Nuffic.
- Nuffic (2014). *Studenten internationaliseren in eigen land*. Geraadpleegd op <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/studenten-internationaliseren-in-eigen-land.pdf>

- Nuffic (2018). Internationalisering in beeld 2018: Feiten en cijfers uit het onderwijs. Geraadpleegd op https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/internationalisering-in-beeld-2018_0.pdf
- Okken, G. J., Jansen, E. P. W. A., Hofman, W. H. A., & Coelen, R. J. (2019). Beyond the 'welcome-back party': The enriched repertoire of professional teacher behaviour as a result of study abroad. *Teaching and Teacher Education*, 86. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.tate.2019.102927>
- Peng, A. C., Van Dyne, L., Oh, K. (2015). The influence of motivational cultural intelligence on cultural effectiveness based on study abroad: The moderating role of participant's cultural identity. *Journal of Management Education*, 39(5). Doi: 10.1177/1052562914555717
- Poort, I., Jansen, E., & Hofman, A. (2019). Intercultural group work in higher education: Costs and benefits from an expectancy-value theory perspective. *International Journal of Educational Research*, 93. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2018.11.010>
- Scheltinga, R., De Louw, E., & Bulnes, C. (2017). The added value of an intentional training: Assessing intercultural sensitivity after a study abroad. *ZFHE*, 12(4).
- Sklad, M., Friedman, Park, E., & Oomen, B. (2015). 'Going Glocal': A qualitative and quantitative analysis of global citizenship education at a Dutch liberal arts and sciences college. *Higher Education*, 72. Doi: 10.1007/s10734-015-9959-6
- Technische Universiteit Delft (TU Delft). (2019). TU/e Policy International Classroom. Geraadpleegd op https://www.cursor.tue.nl/fileadmin/user_upload/nieuws/2020/02_februari/week_1/International_Classroom/Policy_International_classroom.pdf
- Van den Hoven, R. F. M., & Walenkamp, J. H. C. (2013). Studie of stage in het buitenland en het verwerven van internationale competenties. Den Haag: De Haagse Hogeschool.
- Van der Poel, M. (2020). Intercultural competence development during study abroad (proefschrift, Rijksuniversiteit Groningen). Geraadpleegd op [http://hdl.handle.net/\(...\)65-b725-26eb38f1902b](http://hdl.handle.net/(...)65-b725-26eb38f1902b)
- Van Mol, C. (2017). Do employers value international study and internships? A comparative analysis of 31 countries. *Geoforum*, 78. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2016.11.014>
- Van Mol, C., Caarls, K., & Souto-Otero, M. (2020). International student mobility and labour market outcomes: An investigation of the role of level of study, type of mobility, and international prestige hierarchies. *Higher Education*. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10734-020-00532-3>
- Vereniging Hogescholen, & Vereniging van Universiteiten (VSNU). (2018). Internationaliseringsagenda Hoger Onderwijs. Geraadpleegd op https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/921/original/085_INTERNATIONALISERINGSAGENDA_DEF_ALT_PRINT.pdf?1526234398
- Walenkamp, J. H. C., Funk, A., Den Heijer, J., & Schuurmans-Brouwer, A. (2014). Wereldburgers als medewerkers. Geraadpleegd op <https://surfsharekit.nl/objectstore/85748295-0709-41ad-b255-c452416061e5>

Colofon

Auteurs

Adinda van Gaalen

Anne Rosier

Anneloes Slappendel-Henschen

Hendrik Jan Hobbes

Suzan Kommers

Ga naar www.nuffic.nl/ccl voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie.

Nuffic Kortenaerkade 11 2518 AX Den Haag
Postbus 29777 2502 LT Den Haag
T 070 4260 260 www.nuffic.nl